

Η «Εξαήμερος» τού «Μεγάλου» Βασιλείου: Πως έγινε, κατά την Γένεση και κατά τον «Πατέρα» τής Εκκλησίας, η δημιουργία τού κόσμου - Μια σύντομη μελέτη τού περιεχομένου και στοχασμός στην θεοπνευστία του

Πρόλογος

Η σύγχρονη κριτική στην “Αγία Γραφή” και στον χριστιανισμό, που γίνεται σε μεγάλο αριθμό ιστοσελίδων στο Internet, έχει εμφανίσει μία μερίδα αντιδρούντων απολογητών, που δεν απαντούν ποτέ επί της ουσίας των ερωτημάτων και των ασαφειών που είναι χιλιάδες, αλλά διατείνονται ότι η ερμηνεία των “γραφών” γίνεται μόνο μέσα από τους λεγόμενους ως “Πατέρες της Εκκλησίας”, οι οποίοι με την χάρη του “Αγίου Πνεύματος”, μπόρεσαν να κάνουν καταληπτές τις “αλήθειες” αυτές στο χριστεπώνυμο πλήθος.

Θα δούμε παρακάτω μέσω ενός βιβλίου που αποδίδεται στον “Μεγάλο” Βασίλειο, τον σημαντικότερο ίσως “Πατέρα της Εκκλησίας” και Άγιο της, (του οποίου το χέρι φυλάσσεται σε ειδική ασημένια θήκη στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών), την Εξαήμερο, την ανάλυσή του δηλαδή στην αρχή της Γένεσης και το κατά πόσον εμφορείται από το “Άγιο Πνεύμα” ή κατά πόσο το “Άγιο Πνεύμα” και η “Αγία Γραφή” κάνουν λάθος δηλαδή είναι προϊόν θεϊκής δράσης ή όχι.

Εισαγωγή

Εξαήμερος, σύμφωνα με τους χριστιανούς είναι η δημιουργία του κόσμου σε έξη ημέρες, όπως γράφεται στο “ιερό” βιβλίο, την Αγ. Γραφή και συγκεκριμένα στην Γένεση (Π.Δ).

Ο “Μ”. Βασίλειος (330-379 κ.ε.) έκανε εννέα ομιλίες αναλύοντας την Γένεση 1.1-1.25, και αναφέρθηκε ελάχιστα στην δημιουργία του ανθρώπου (1.26-27). Χρησιμοποιήθηκε η απόδοση και η παραγραφοποίηση του Στερ. Ν. Σάκκου από τις Πατερικές Εκδόσεις “Γρηγόριος ο Παλαμάς”, Θεσ/νίκη 1973. Τα αυτούσια κείμενα της απόδοσης, μεταγράφηκαν στο μονοτονικό για λόγους ταχύτητας. Το αρχαίο κείμενο είναι ως έχει. Τα σχόλια στις παρενθέσεις είναι του συγγραφέα. Τα κόκκινα γράμματα είναι εδάφια που χρησιμοποιούν οι απολογητές αποκομμένα για να δείξουν ότι η Εξέλιξη είναι μέσα στους λόγους του Αγίου, και θα αναλυθούν πιο διεξοδικά ...

Α' - Έν αρχή έποίησεν ό Θεός τόν ούρανόν και τήν γήν

Από την αρχή ο “Μ”. Βασίλειος αναφέρει ότι το βιβλίο αυτό (Γένεση) το έγραψε ο Μωυσής (1.3) (Για τον οποίον οι Εβραίοι ραβίνοι ισχυρίζονται ότι έζησε 1391-1271 π.κ.ε δηλαδή για να έχουμε μία τάξη μεγέθους πριν τον τρωικό πόλεμο). Ο Μωυσής κατά τον Μ. Βασίλειο και φυσικά όπως αναφέρει η Π.Δ., είναι ο μοναδικός άνθρωπος που είδε τον Θεό τον ίδιο, τόσο καλά, αφού συνομίλησε μαζί του. Είναι λοιπόν κατά τον συγγραφέα, αξιόπιστος εγγυητής για την αλήθεια του κειμένου, ότι προέρχεται κατ' ευθείαν από την θεϊκή βούληση (1.5 & 6.2) με σκοπό να σωθούν οι διδασκόμενοι.

Ακολούθως (6) καταφέρεται κατά των Ελλήνων διανοητών, όσων τουλάχιστον εξέφεραν κάποια θεωρία περί της δημιουργίας του κόσμου, κοροϊδεύοντας τους ότι ο καθένας τους ανατρέπει τον προηγούμενο, αγνόησαν την ύπαρξη του Θεού και δεν παραδέχθηκαν ότι πίσω από την γέννηση του παντός, υπάρχει μία σκεπτόμενη Αιτία. (εδώ τουλάχιστον ο μεταφραστής προσθέτει σε υποσημείωση ότι ο Αναξαγόρας κατά τον Διογένη “*πρῶτος τῆ ὕλη νοῦν επέστησε*”).

Συνεχίζει κάνοντας μία περιληπτική ανάλυση των διαφόρων θεωριών των επιστημόνων. Για παράδειγμα στην ατομική θεωρία των Λεύκιππου - Δημόκριτου, αναφέρει “*ιστόν αράχνης υφαίνουν αυτοί που γράφουν αυτά, αυτοί που θέλουν ως θεμέλια του ουρανού και της γης και της θαλάσσης τόσον λεπτά και σχεδόν ανύπαρκτα αρχικά σωματίδια, δεν ήξεραν να πουν Έν αρχή έποίησεν ο Θεός τον ουρανόν και την γην και δια τούτο η εντός αυτών κατοικούσα αθεία τους εξυπάτησε να πιστεύουν ότι τα σύμπαντα είναι ακυβέρνητα και αδιοίκητα, και πηγαίνουν όπως τύχη....τι ωραίο πράγμα η τάξις. Έβαλε πρώτα αρχήν δια να μην νομίζουν μερικοί ότι ο κόσμος είναι άναρχος*”. Η αρχή φυσικά έγινε από τον Θεό και εδώ (σε αντίθεση με την πατερική διδασκαλία περί ψυχής που έχει αρχή αλλά όχι τέλος) μας λέει: ότι έχει αρχή έχει και τέλος, σε αντιδιαστολή όπως

ισχυρίζεται με τις επιστήμες (!) που αναρωτιέται σε τι τέλος καταλήγουν (13), προχωρώντας πάρα κάτω με την μάταιη προσπάθεια των επιστημόνων να ανακαλύψουν την αλήθεια. Ακολούθως κατακρίνει τις επιστήμες ως άχρηστες γιατί δεν μπορούν να ανακαλύψουν, το ότι η παρούσα ζωή είναι αντίστοιχη της μέλλουσας, αφήνοντάς μας σε απορία γιατί, σήμερα στο νεοελληνικό κράτος θεωρείται προστάτης των γραμμάτων (14-16).

Πριν από το “εποίησεν” κατά τον Μ.Βασίλειο, υπήρχε μια προϋπάρχουσα κατάσταση αρμόζουσα σε υπερκόσμιες δυνάμεις (18). Με την ποίηση - δημιουργία ξεκινάει και η ροή του χρόνου, που έχει σχέση με την ύπαρξη των ορατών και αισθητών (21) και φυσικά πηγαινόντας ανάποδα στον χρόνο, μπορούμε να βρούμε το πότε ξεκίνησαν όλα. Κλείνει το θέμα της αρχής λέγοντας “Ελέχθη λοιπόν το εν αρχή εποίησε, δια να διδαχθώμεν, ότι ο κόσμος εδημιουργήθη χωρίς παρέλευσιν χρόνου, αμέσως μόλις εξεφράζετο η βούλησις του Θεού” και προσθέτει “ακαριαίως εις ελάχιστον διάστημα”.

Στην συνέχεια αντιδιαστέλλει το “εποίησεν” από το “ἐνήργησεν” και το “ὑπέστησεν” για να τεκμηριώσει ότι ο Θεός προϋπήρχε του κόσμου (26-7). Ο ουρανός και η γη είναι τα άκρα του σύμπαντος και η γη έρχεται δεύτερη στην κατασκευή της. Φυσικά μαζί με τα άκρα έκανε και τα στοιχεία της φωτιάς, του νερού και τον αέρα, μολονότι δεν αναφέρονται στην Π.Δ (28). Αυτό το δείχνει το γεγονός ότι το νερό υπάρχει μέσα στην γη (στα πηγάδια) και αέρας επίσης, αφού βγαίνει από την γη όταν είναι νοτισμένη και την ζεσταίνει ο ήλιος (29).

Δεν χρειάζεται να αναρωτηθούμε σύμφωνα με τον Βασίλειο στο τι υπάρχει κάτω από την Γη, και που αυτή στηρίζεται, αλλά να λέμε ότι τα πέρατα της Γης στηρίζονται στα χέρια του Θεού (37). Σαν πιο λογική όμως θέση που φαίνεται να κλείνει ο “Μ”. Βασίλειος είναι, ότι αφού είναι στο κέντρο του κόσμου και αμετακίνητη, δεν πίπτει πουθενά, γιατί βρίσκετε στην φυσική της θέση (40) Συνεχίζει όμως για να εξασφαλίσει την πιθανότητα λάθους, στο μέλλον, στο θέμα αυτό και λέγει “Τούτων δ’ ἄν σοι δοκῆ τι πιθανὸν εἶναι τῶν εἰρημένων, ἐπὶ τὴν οὕτω ταῦτα διαταξαμένην τοῦ Θεοῦ σοφίαν μετάθες τὸ θαῦμα. **Οὐ γὰρ ἐλαττοῦται ἢ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἔκπληξις, ἐπειδὴν ὁ τρόπος καθ’ ὃν γίνεται τι τῶν παραδόξων ἐξευρεθῆ· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τό γε ἀπλοῦν τῆς πίστεως ἰσχυρότερον ἔστω τῶν λογικῶν ἀποδείξεων**”. Δηλαδή “Αλλ’ αν κανένα απ’ αυτά που είπα σου φαίνεται ότι είναι άξιον πίστεως, μετέφερε τον θαυμασμό σου εις την σοφίαν του Θεού που τα ετακτοποίησεν όλα έτσι. **Διότι δεν ελαττώνεται η έκπληξις δια τα καταπληκτικότερα πράγματα, όταν ευρεθεί ο τρόπος με τον οποίον γίνονται όλα**

ένα - ένα τα παράδοξα. Αλλά και αν δεν ευρεθή, οπωσδήποτε η απλότης της πίστεως ας είναι περισσότερο πειστική από τας λογικά αποδείξεις". Είναι προφανές ότι το συγκεκριμένο εδάφιο που προβάλλουν οι χριστιανοί σαν ένδειξη ότι ήξερε για την εξέλιξη της επιστήμης, αναφέρεται εδώ γιατί δεν ήξερε ποια θεωρία από αυτές των επιστημόνων να διαλέξει στα σίγουρα, παρόλο που έκλεινε ήδη σε μία.

Για το θέμα του ουρανού ο "Μ". Βασίλειος, αφού αναφέρει κάποιες επιστημονικές θεωρίες λέει "ας αφήσωμεν εκείνους να καταρρίπτουν ο ένας τον άλλον, ας εγκαταλείψωμεν τον περί ουσίας λόγον, και πειθόμενοι εις τον Μωυσήν, ότι εποίησεν ο Θεός τον ουρανόν και την γην..." (45).

Β' - Περί του "άόρατος ἦν ἡ γῆ καὶ ἀκατασκεύαστος"

Από την αρχή της δεύτερης ομιλίας (3) ο Βασίλειος ξεκαθαρίζει ότι η τέλεια κατασκευή της Γης είναι ο πλούτος που υπάρχει πάνω σε αυτή, δηλαδή άνθη, δένδρα, χρώματα και αρώματα. Επειδή τίποτα δεν υπήρχαν από αυτά τότε, αναφέρεται ως ακατασκεύαστος. Το ίδιο συμβαίνει και με τον ουρανό, δεν είχε λάβει ακόμα την διακόσμησή του, αφού δεν τον φώτιζε η Σελήνη, ο Ήλιος, και ο χορός των άστρων (4).

Η Γη αναφέρεται ως "άόρατος" για δύο λόγους. Δεν υπήρχε άνθρωπος για να την δει (!), και ήταν όλη κάτω από την επιφάνεια των νερών (5). Ο ομιλητής καταφέρετε στην συνέχεια κατά αυτών που θεωρούν ότι στο σημείο αυτό η γραφή μιλάει για την ύλη (6-11). "Ο Θεός εποίησεν τον ουρανόν και την γην όχι το ήμισυ του κάθενός, αλλά όλον τον ουρανόν και όλην την γην, ύλην και μορφήν δια μιάς. Διότι ο Θεός δεν είναι εφευρέτης σχημάτων αλλά δημιουργός αυτής της ίδιας της φύσεως των όντων" (12).

Ακολουθεί ένα χωρίο που χρησιμοποιούν οι απολογητές για να μας πουν ότι ο ομιλητής προτρέπει στην επιστημονική έρευνα. "*Όταν είπε "Έν αρχῆ ἔποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν", απειώπησε πολλά, τό ὕδωρ, τον αέρα, το πυρ και ὅσα εἶναι φανερόν ὅτι ἐγιναν μαζί με όλον τον κόσμον ως συστατικά του, τα περέλειψε ὁμως η διήγησις γυμνάζοντας τον νουν μας εις ευστροφίας, διότι από τας ολίγας αφορμάς που του δίδει τον προκαλεί να συλλαμβάνη επί πλέον και τα υπόλοιπα. Επειδή λοιπόν δια το ὕδωρ δεν ελέχθη ὅτι το εποίησεν ο Θεός, ελέχθη ὁμως ὅτι "ἡ γῆ ἦν ἀόρατος" , σκέψου εσύ ὁμόνος σου με ποῖον παραπέτασμα εκαλύπτετο και δεν εφαίνετο. Ασφαλώς πυρ δεν ἦτο δυνατόν να την καλύπτῃ· διότι το πυρ εἶναι φωτιστικόν και διαφανές, επιτρέπον να φαίνωνται ὅσα καλύπτει,*

και δεν συσκοτίζει. Ούτε βέβαια και ο αήρ ... διότι ο αήρ εκ φύσεώς του είναι αραιός και διαφανής· ....Αυτό που υπολείπεται λοιπόν είναι να εννοήσωμεν, ότι το ύδωρ εσκέπαζε την επιφάνειαν της γης..." (13-4) (Νομίζω ότι τι εννοεί ως έρευναν ο Μ.Β. είναι προφανές και δεν έχει καμμία θέση με την επιστήμη για την οποία καταφέρετε σε όλο το υπόλοιπο κείμενο).

Παρακάτω ο Βασίλειος με αφορμή το "σκότος επάνω τῆς ἀβύσσου", λέει ότι το "σκότος" είναι σκοτάδι και τίποτα παραπάνω, βάλλοντας κατά των γνωστικών και άλλων αιρετικών που μιλούσαν για το ίδιο το κακό (16). Στην συνέχεια που είναι τεκμηρίωση των προηγουμένων, αναφέρει "Δεν είναι βέβαια ευσεβές ούτε και το να ειπή κανείς ότι το κακόν εδημιουργήθη από τον Θεόν, διότι κανένα από τα αντίθετα πράγματα δεν παράγεται από το αντίθετόν του. Ούτε η ζωή γεννά θάνατον, ούτε το σκότος είναι πηγή του φωτός, ούτε η νόσος δημιουργεί υγείαν". Το κακό είναι μία διάθεση ψυχική αντίθετη της αρετής που εμφανίζεται στους ράθυμους όταν εκπίπτουν από το καλό (21)(εδώ τίθεται η ερώτηση: ο "Σατανάς" τι ήταν διάθεση).

Στην συνέχεια ο Βασίλειος εξηγεί ότι πριν την κατασκευή του κόσμου ο Θεός και οι άγγελοι δεν μπορούσαν να είναι στο σκοτάδι αλλά στο φως (24-5). Με την κατασκευή του ουρανού όμως, το πρώτο αυτό φως αυτό σκιάσθηκε, αφού ο ουρανός διέκοψε το εξωτερικό φως (θυμηθείτε αυτό το φως για αργότερα). Το σκότος λοιπόν δεν προϋπήρχε αλλά είναι μεταγενέστερο και προήλθε από την σκιά του θόλου του ουρανού όταν κατασκευάστηκε (!) (26-7). Το χωρίον "Πνεύμα Θεοῦ ἐπέφερετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος" αναφέρεται στον διάχυτο αέρα, οπότε ή ο Θεός έκανε γην ύδωρ και αέρα ή και κλείνει περισσότερο σε αυτό, εννοεί το Άγιον Πνεύμα, που ζωογονούσε την φύση των υδάτων, όπως τα πουλιά κλωσούν τα αυγά τους, προετοιμάζοντας την φύση του νερού να βγάλει ζωή (28-30). "Και εἶπεν ὁ Θεός· Γενηθήτω φῶς" (αυτό είναι το δεύτερο φως) και είπε ότι το φως είναι καλό όχι γιατί φαίνεται ωραίο στους οφθαλμούς αλλά γιατί προέβλεψε ο Θεός την ωφέλεια που θα είχε στο μέλλον . "Και διεχώρησεν ὁ Θεός ἀνὰ μέσον τοῦ φωτός καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους" δηλαδή "έκανε την φύση των ασυμβίβαστον και άκρως αντίθετον" (37-8).

"Και ἐκάλεσεν "Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα" και το αιτιολογεί ως εξής: "τώρα βέβαια μετά την δημιουργία του ηλίου, ημέρα είναι η ατμόσφαιρα η φωτισμένη από τον ήλιο που λάμπει εις το επάνω από την γην ημισφαίριον, νυξ δε είναι μια σκιά της γης που δημιουργείται όταν αποκρύπτεται ο ήλιος. Τότε όμως η ημέρα εγίνετο και η νυξ ήρχετο εις αντικατάστασίν της, όχι

από την ηλιακήν κίνησιν, αλλά καθώς το πρωτόγονον εκείνο φως διεχύνετο και πάλιν συνεστέλλετο, συμφώνως προς το πρόγραμμα που ώρισεν ο Θεός" (38). "Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα μία". Το "μία" ειπώθηκε αντί του πρώτη για να βάλει ένα σαφές περίγραμμα στο ημερονύκτιο για να θεωρείται ότι εικοσιτέσσερες ώρες είναι μία μέρα. Ο εγκυρότερος λόγος για τον Βασίλειο όμως προέρχεται από τα απόκρυφα βιβλία ότι ο Θεός που κατασκεύασε την φύση του χρόνου, έβαλε μέτρα και μονάδες μετρήσεως, τα διαστήματα των ημερών και μετρώντας αυτόν με την βδομάδα, διατάσσει να ανακυκλούται συνεχώς η εβδομάς εις τον εαυτόν της. Αριθμώντας έτσι την κίνηση του χρόνου (42).

"Την δε εβδομάδα πάλιν την συμπληρώνει η ημέρα "μια", καθώς ανακυκλούται εις τον εαυτόν της επτά φορές· αυτό δε το σχήμα είνε κυκλικόν, δηλαδή αρχίζει από τον εαυτό του και καταλήγει εις τον εαυτόν του. Αυτό είνε και του αιώνος το γνώρισμα, να επιστρέφει στον εαυτόν του και πουθενά να μη τελειώνει. Δια τούτο την κεφαλήν του χρόνου την ωνόμασεν όχι πρώτην ημέρα αλλά "μίαν". Έτσι από το όνομά της θα φαίνεται η συγγένειά της προς τον αιώνα. Διότι ευστόχως και επιτυχώς ωνομάσθη "μία" αυτή που εκφράζει τον χαρακτήρα του πραγματικού που είνε μοναδικόν και δεν έχει το όμοιόν του. Αν δε η Γραφή μας αναφέρει πολλούς αιώνας, λέγωντας εις πολλά χωρία "αιώνα αιώνος" και "αιώνας αιώνων", και εκεί ακόμη δεν λέγει ποτέ αριθμητικώς "πρώτος" και "δεύτερος" και " τρίτος" αιών. Ώστε αυτό μας φανερώνει μάλλον διαφοράς καταστάσεων και ποικίλων πραγμάτων, και όχι περιγράμματα και άκρα και διαδοχικός σειράς αιώνων. Διότι λέγει· "Ημέρα Κυρίου μεγάλη και επιφανής" (Ιωλ 2.11)· και πάλιν "Ίνα τί ὑμῖν ζητεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου; Καὶ αὕτη ἐστὶ σκότος καὶ οὐ φῶς" (Αμ 5.18). Εννοείται σκότος δια τους αξίους του σκότους. Διότι άλλως είνε γνωστόν ότι η ημέρα εκείνη είνε ανέσπερος και αναντικατάστατος από άλλην και ατελείωτος δια τούτο ο ψαλμωδός την ωνόμασεν "ογδόην" (ψαλ 6.1 & 11.1), αφού ευρίσκεται έξω από τον εβδοματικόν αυτόν χρόνον. **Ώστε και αν ειπής "ημέραν" και αν ειπής "αιώνα", την αυτήν έννοιαν εκφράζεις.** Και αν λοιπόν λεχθή η κατάστασις εκείνη "ημέρα", είνε "μία" και όχι πολλά· και αν ονομασθή "αιών", είνε ένας μοναδικός και όχι πολλοί. Θέλοντας λοιπόν να ελκύση τον νουν προς την μέλλουσαν ζωήν, ωνόμασε "μίαν" την εικόνα του αιώνος, την απαρχήν των ημερών, την συνομήλικον του φωτός, την αγίαν κυριακήν, αυτήν που ετιμήθη με την ανάστασιν του Κυρίου" (43-44).

(πιστεύετε τώρα ότι το " αν ειπής "ημέραν" και αν ειπής "αιώνα", την αυτήν έννοιαν εκφράζεις" το είπε ο Βασίλειος για να δηλώσει ότι οι έξη ημέρες της δημιουργίας μπορεί να ήταν αιώνας ή ότι άλλο;).

Γ' - Περί τοῦ στερεώματος

“Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος καὶ ὕδατος”.

Ο Θεός μέσω της Γραφής μας δίνει Ιστορία “δια να δείξει ότι ηθέλησεν όχι μόνο να γίνει η κτίσις, αλλά και να εμφανισθῆ εἰς αὐτήν την γέννησιν δια μέσου κάποιου συνεργάτου (6)...” δια τούτο μας προωθεί εἰς το να εννοήσωμεν τον μονογενή με κάποιαν μέθοδον και τάξιν(!)(7). Επιτίθεται πάλι στους Ἕλληνες φιλοσόφους στο πως θεωρεῖ ο κάθε ένας τον ουρανόν (10), Καταλήγει λέγοντας “εγὼ δε λέγω ὅτι, εφ’ ὅσον δια τον δεύτερον ουρανόν παραδίδεται και ὄνομα ἄλλο και χρησιμότης ἰδιαιτέρα, αὐτός εἶναι ἄλλος ουρανός διάφορος του ἐξ ἀρχῆς δημιουργούμενου, και ὅτι εἶναι ἀπό στερεωτέραν ουσίαν και ὅτι παίζει ἕναν ἐξαιρετικό ρόλο μέσα στο σύμπαν”. Προσπαθώντας να δώσει την ἔννοια του “στερεοῦ”, αναφέρει ως σίγουρη φυσικά, την ατυχή γνώση για τις βροντές, ὅτι προέρχονται ἀπό τον αιχμαλωτισμένο ἄνεμο μέσα στα σύννεφα (18). Μιλᾷε λοιπόν για ἕναν νέο ουρανόν που διαχώρισε τα νερά σε πάνω και κάτω. Για να ἀπαντήσῃ σε αὐτούς που του λένε πως συγκρατοῦνται τα νερά στον ουρανόν που φαίνεται σφαιρικός, ἀπαντᾷ ὅτι δεν σημαίνει ὅτι και η ἀπέξω πλευρά εἶναι σφαιρική, ὅπως βλέπουμε εμεῖς ἕνα θολωτό σπήλαιο ἢ κτίσμα που ἀπέξω εἶναι ἴσο ἢ τετράγωνο (16).

Χρησιμοποιεῖ το συγκεκριμένο χωρίο για να μας πει ὅτι το “γενηθήτω” εἶναι η φωνή της Αιτίας που κάνει την ἀρχή, ἐνῶ το “ἐποίησεν” εἶναι η μαρτυρία της Δύναμης που εκτελεῖ και δημιουργεῖ δηλαδή η ἀντιδιαστολή Πατρός και Υἱού (22). Συνεχίζει τονίζοντας πόσο πολύ ἦταν το νερό για να αναφέρεται και σαν ἄβυσσος. Τα ὕδατα ἦσαν μία συνεχῆς πλημμύρα χωρίς ἄκρο και στάθμη. Ἀπό παντοῦ κυμάτιζαν πάνω στην γη και αιωροῦνταν πάνω ἀπό αὐτήν (23). Καταλαβαίνει προφανώς το παράλογο του πράγματος και ἐπιμένει (αφού η Γραφή οὕτως ομίλησε) ὅτι “με ὅποιαν λογικήν παίρνουν την γην που εἶναι βαρύτερα ἀπό το ὕδωρ και την κρεμοῦν ἀπό το μέσον των ἐσχάτων (οἱ ἄσχετοι φιλόσοφοι προφανώς), με την ἴδια περίπου λογικήν θα παραδεχθούν **οπωσδήποτε, ὅτι και το ἀπειρον ἐκεῖνο ὕδωρ μένει ἀσάλευτον γύρω ἀπό την γην**” (24). Για να δικαιολογήσῃ τις τεράστιες αὐτές ποσότητες νερού, ἰσχυρίζεται ὅτι ο Θεός προέβλεψε την συνεχῆ ἐξάχνωση του ὕδατος ἀπό την ζέστη του Ἡλίου και φυσικά ξέροντας το πότε θα ἔρθῃ το τέλος του κόσμου προμήθευσε την Κτίση με ἀντίστοιχες ποσότητες τόσο στην Γη ὅσο και γύρω και ἔξω ἀπό τον ουρανόν (25-27). Ακολουθῶς ἀπαραριθμῆ ὅλους τους ποταμούς και τις λίμνες και φυσικά τον μεγάλο Ὠκεανόν που βρίσκεται γύρω ἀπό την Ευρασία, Αἰθιοπία και Ἰνδία (ο τότε

γνωστός κόσμος). Δίνει μερικές ακόμα πληροφορίες για το Στερέωμα Δεν εννοεί την ουσία που είναι χειροπιαστή και στερεά που έχει βάρος και αντίσταση, “αλλά το ωνόμασε στερέωμα εξ αιτίας της φύσεως των υπεράνω αυτού πραγμάτων που είναι λεπτή και αραιά και δεν υποπίπτει σε καμμίαν αίσθησιν· το ωνόμασε στερέωμα εν συγκρίσει προς τα λεπτότατα και δια των αισθήσεων ακατάληπτα”. (31).

“Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν” με την έννοια ότι η ονομασία αυτή ανήκει σε άλλο κτίσμα, για λόγους απομίμησης όμως την παίρνει και αυτό (38). Θεωρεί επίσης ότι τα ύδατα της βροχής είναι από τα ύδατα αυτά που διατάχθηκαν να κατέχουν τον υπεράνω του στερεώματος χώρο, ώστε να αναπληρώνουν αυτά που καίγονται από τον Ήλιο στη Γη (40). Ξανατονίζει την μωρία των θύραθεν φιλοσόφων (41-2) και τονίζει προς τους εκκλησιαστικούς που θεωρούν την Αγ. Γραφή αλληγορική, ότι αυτά “ὡς ὄνειροτάτων συγκρίσεις καὶ γραῶδεις μύθους ἀποπεμψάμενοι”. Πρέπει να εννοήσουν το ύδωρ ως νερό και ότι ο διαχωρισμός έγινε για τους λόγους που προανέφερε (43-7).

Δ' - Περί συναγωγῆς ὑδάτων

Στην αρχή της ομιλίας ο Βασίλειος, προφανώς με αφορμή κάποιες σχετικές εκδηλώσεις της πόλης, καταφέρεται κατά της μουσικής, του θεάτρου και των πάσης φύσεως θεαμάτων (1-2).

“Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς· Συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὄφθῆτω ἡ ξηρά. Καὶ ἐγένετο οὕτω, καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά. καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν γῆν, καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θάλασσας”. Ξέρουμε λέγει ο Βασίλειος ότι το νερό όταν βρίσκεται σε ένα μικρό καθορισμένο χώρο ισορροπεί, αν βρει όμως κατηφόρα ρέει προς τα εκεί και φθάνει όσο πιο κάτω μπορεί να πάει. Την ιδιότητα αυτή το νερό την απέκτησε με την διαταγή του Κυρίου (!) “Συναχθήτω τὸ ὕδωρ...εἰς συναγωγὴν μίαν” (9). **Αυτή η διαταγή του Θεού είναι και αυτή που βγάζει με δύναμη από τη γη τα νερά στις πηγές (10). Το νερό της θάλασσας το συγκρατεί η άμμος** και αυτή είναι που εμποδίζει την Ερυθρά θάλασσα να μπει μέσα στην Αίγυπτο που είναι χαμηλότερη όπως λέει (12). Ακολουθώντας προσπαθεί να δικαιολογήσει πως το “συναγωγὴν μίαν” δεν περιλαμβάνει όλες τις άλλες συναγωγές (λίμνες). Ισχυρίζεται λοιπόν ότι αφού την συναγωγή αυτή την ονόμασε θάλασσα δεν αναφέρεται σε λίμνες, **όσο για τις θάλασσες της Κασπίας, Υρκανίας, και η Ερυθρά όλες λέει επικοινωνούν μεταξύ τους με οπές (16-19)**. Για να μην νομίσουμε ότι η ξηρότητα της ξηράς

οφείλεται στον Ήλιο με το “ὄφθῆτω ἡ ξηρά” δημιούργησε την ξηρότητα πριν την δημιουργία του Ήλιου (22). Χρησιμοποιεί στοιχεία από τον Αριστοτέλη περί της ιδιότητας των στοιχείων (χωρίς να τον αναφέρει φυσικά), για να εξηγήσει γιατί ο Θεός ονόμασε την ξηράν γην και όχι την γην ξηράν, εφόσον το ξηρό είναι συστατικό της ουσίας της Γης (23-30). Στο 32 μας λέει ότι η θάλασσα επικοινωνεί με φλέβες και υπονόμους με υπόγεια σπήλαια και **πιέζεται από τον άνεμο** για να βγει πάλι στην επιφάνεια της Γης στις πηγές και να ξαναρεύσει στην θάλασσα (32-3).

Ε' - Περί βλαστήσεως γῆς

“Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν κατὰ γένος, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ”.

Τώρα κατά τον Βασίλειο δίνεται το πρόσταγμα στην γη για να βλαστήσει. **Επειδή κάποιιο υποστηρίζουν ότι ο Ήλιος είναι ο αίτιος ὅσων φύονται στην γη και προσκυνούν τον Ήλιο, ο Θεός πρώτα δίνει την εντολή να βλαστήσει και μετά δημιουργεί τον Ήλιο (!)**. Ο ομιλητής μεταβάλλει το χωρίον μάλιστα για να βγάλει το νόημα που θέλει και με τον τρόπο αυτό, πρώτα έρχεται η βλάστηση, ακολουθεί η μορφή της χλόης έπειτα το χόρτο και στο τέλος το σπέρμα (6). Ακολούθως αναφέρει ότι όλα τα φυτά ακόμα και τα επιβλαβή για τον άνθρωπο είναι καλά για άλλα ζώα (20-2) αναφέροντας και διάφορες δοξασίες τις εποχής σαν πραγματικές όπως ότι το αίμα του ταύρου είναι δηλητήριο για τον άνθρωπο και άλλα σχετικά. Η ήρα (τα ζιζάνια) που φυτρώνουν μαζί με το στάρι είναι για να συμβολίζουν αυτούς που αλλοιώνουν την διδασκαλία του Κυρίου (25). Τονίζει επίσης την αμεσότητα της δημιουργίας. Αμέσως η γη γέμισε με πράσινο, με πανύψηλα δένδρα όπως οι κέδροι, τα έλατα και τα κυπαρίσσια, “*ὅλα εις μίαν ακαριαίαν στιγμὴν χρόνου*” (29, 32, 51) Για την μη ύπαρξη σπερμάτων σε όλα τα φυτά, αναφέρει ότι ὅσα πολλαπλασιάζονται με άλλες μεθόδους όπως με παραφυάδες, αυτές παίζουν τον ρόλο του σπέρματος (31). Συνεχίζει με την χρησιμότητα των φυτών για τον άνθρωπο, το πως άλλα χρησιμοποιούνται για τροφή, για στέγαση, για ναυπηγία, για καύση (38) ή σε γιατροσόφια (52), καθώς και μεθόδους που βρήκε ο άνθρωπος (που ο Θεός φυσικά είχε προκαθορίσει) για την βελτίωση τους, όπως πως με σφήνα πεύκου κάνουν την ξινή ροδιά γλυκιά και άλλα σχετικά θέματα που δείχνουν την σοφία του Θεού που έκανε όλα αυτά για τον άνθρωπο και του δίνουν την αφορμή για διδακτικές κατηχήσεις.

ΣΤ' - Περί γενέσεως φωστήρων

Ξεκινάει την έκτη ομιλία με αναφορά πάλι στον Μωυσή και την ωραιότητα του

σύμπαντος. Κάνει αναφορά στο προπατορικό αμάρτημα και λέει στους ακροατές του ότι μπορεί να είναι κατώτεροι στην δύναμη από τα άλογα ζώα, αλλά είναι διορισμένοι (από τον Θεό φυσικά) ως άρχοντες των αλόγων και των αψύχων (όλου του υπόλοιπου κόσμου δηλαδή) (5). Αφού βλέπουμε τόση ομορφιά στα πρόσκαιρα, καλεί τους ακροατές του να σκεφτούν την ομορφιά των αιωνίων.

“Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς· Γεννηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὥστε διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτὸς”.

Στο σημείο αυτό επαναλαμβάνει ότι η δημιουργία του Ἡλίου την τέταρτη ημέρα έγινε για να μην τον θεοποιήσουν αυτοί που ξέχασαν τον αληθινό θεό (!) , αφού ο Ἡλιος δεν έχει σχέση με αυτά (8). Φυσικά ο Ἡλιος περιφέρεται πέριξ του κόσμου όπως αναφέρει. Στην απορία πως έγινε πρώτα το φως και μετά ο Ἡλιος (σημειώστε το τρίτο φως), ο Βασίλειος λέει ότι πρώτα δημιουργήθηκε η φύσις του φωτός και μετά το ηλιακό σώμα που είναι όχημα του πρωταρχικού εκείνου φωτός (Το αρχικό αρχικό φως προφανώς το ξέχασε). Με την ίδια λογική, ισχυρίστηκε, που άλλο είναι το πυρ, και άλλο ο λύχνος (9-11). Για να τονίσει περισσότερο την διαφορά λέει ότι όπως αναφέρεται σε ένα απόκρυφο βιβλίο **ὅταν θα γίνει η τελική Κρίση θα χωρισθεί πάλι στα δύο η φύση του πυρός, το μεν φως θα είναι για να το απολαμβάνουν οι δίκαιοι, η δε οδυνηρή καύση θα δοθεί στους κολασμένους** (14).

Αρνείται κατηγορηματικά ότι το φως της Σελήνης είναι επίκτητο, αυτό, ισχυρίζεται, το δείχνει το γεγονός ότι όταν πλησιάζει τον Ἡλιο ελαττώνεται ενώ όταν απομακρύνεται δυναμώνει (16) (προφανώς το ελαττώνει ο Θεός γιατί δεν χρειάζεται πλέον). Δουλειά των φωστήρων είναι να χωρίζουν την ημέρα από την νύκτα. Για την Σελήνη λέει ότι όταν είναι πανσέληνος είναι αρχηγός της νύκτας, δεν έχει σημασία που έχει και άλλες φάσεις (19). Τονίζει την χρησιμότητά τους για την ζωή και την πρόβλεψη του καιρού και θυμίζει ότι όταν γίνει η τελική κρίση *“Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς αἷμα καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς”* (23). Ακολουθώντας τα βάζει με τους αστρολόγους τους Χαλδαίους και τους ωροσκόπους και ότι η πρόβλεψη τους είναι απάτη (24-38). Μιλάει για την αλληλουχία των εποχών, τα διάφορα φαινόμενα σκιάς και το ημερολόγιο (39-46).

“Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους”.

Στο σημείο αυτό ο Μ.Β. ισχυρίζεται ότι το “μεγάλους” αναφέρεται όχι ότι είναι

μεγαλύτεροι από τους άλλους, αλλά επειδή έχουν τέτοιες διαστάσεις ώστε να φωτίζουν τον ουρανό, την γη και την θάλασσα (48). Η αλλαγή των φάσεων της Σελήνης γίνεται για να μην μεγαλοφρονούν οι άνθρωποι επειδή τίποτα το ανθρώπινο δεν είναι μόνιμο (55). Νομίζει επίσης ότι οι μεταβολές της Σελήνης συντελούν πολύ στην ανάπτυξη φυτών και ζώων (57). Ακολουθώντας αναφέρει τις επιπτώσεις της Σελήνης στα σφάλια και στην ψύχα των δένδρων, καθώς επίσης στον καιρό, στην άμπωτη και την παλίρροια. Ειδικά για τις τελευταίες αναφέρει ότι οφείλεται στην εισπνοή και εκπνοή της Σελήνης που έτσι τραβάει ή απωθεί τα κύματα (59).

Z' - Περί έρπετων

“Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς· Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἔρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν κατὰ γένος καὶ πετεινὰ πετάμενα κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ κατὰ γένος” (Γεν 1.20-21).

Από την αρχή της ομιλίας ο “Μ”. Βασίλειος τονίζει την αμεσότητα της δημιουργίας των πτηνών και ψαριών, *“Ἦλθε πρόσταγμα, καὶ ἀμέσως οἱ ποταμοὶ ἐγένισαν ζωὴν καὶ αἱ λίμναι ἐγέναν γόνιμοι”*. (2). Αυτό ξανατονίζεται πάρα κάτω *“Ὅλα δε μαζί μικρά και μεγάλα τα εδημιούργησε το πρώτον εκείνο πρόσταγμα και η ανέκφραστος δύναμις”* (10).

Απαριθμεί τα είδη των ζώων, πτηνών, ψαριών και εντόμων αντιγράφοντας κυρίως τις απόψεις του Αιλιανού (φυσικά χωρίς να το λέγει). Αναφέρονται και εδώ οι σχετικές ανακρίβειες που ήταν πιστευτές την εποχή, όπως ότι τα μικρά του δελφινού και της φώκιας όταν φοβηθούν ξαναμπαίνουν στην κοιλιά της μάνας τους (9), κάποια ψάρια τρέφονται με βούρκον (12), οι φάλαινες είναι μεγαλύτερες και από βουνά (31), ένα μικρότατο ψαράκι η εχενηίς, σταματάει και το μεγαλύτερο πλοίο (32) και άλλα σχετικά.

Φυσικά η δραστηριότητα και οι προτιμήσεις κάποιων ζώων καθώς και οι πιστευόμενες ανακρίβειες, βοηθούν τον Βασίλειο στην κατήχηση των ανθρώπων, παραβάλλοντας έτσι την δράση των ζώων με αντίστοιχη των ανθρώπων και τι θα πρέπει να αποφεύγεται (13-17, 20, 22, 28-29).

Επίσης αναφέρεται στον μεγάλο Ωκεανό πέραν του οποίου κατηγορηματικά ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει άλλη ήπειρος (20).

H' - Περί πτηνών και ενύδρων

“Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς· Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος, τετράποδα καὶ ἔρπετὰ καὶ θηρία κατὰ γένος. Καὶ ἐγένετο οὕτως”.

Αναφερόμενος στον στολισμό της γης με τα ζώα, αντιδιαστέλλει την έκφραση “έρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν” με το “Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν” και ισχυρίζεται ότι αναφέρεται έτσι στην Αγ. Γραφή, γιατί τα υδρόβια έχουν ατελέστερη ζωή επειδή ζουν μέσα στο πυκνόρρευστο νερό, προσθέτει πάρα κάτω ότι **τα υδρόβια όχι μόνο είναι άφωνα και δεν εξημερώνονται ή εκπαιδεύονται αλλά ισχυρίζεται επιπλέον ότι είναι αδύνατον να έχουν οποιαδήποτε συμμετοχή στην ζωή των ανθρώπων** (3-5).

Η κατήχηση με αφορμή την δράση των ζώων είναι και εδώ σημαντική (6, 17-20, 23-24, 25, 27, 28, 34, 41).

Για να ξεκαθαρίσει την διαφορά ανθρώπων και κτηνών και να αρνηθεί την μετενσάρκωση, τονίζει την αναφορά της Αγ. Γραφής “παντὸς ζώου ἡ ψυχὴ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐστίν” (Λευ. 17.11) το δε αίμα λείει όταν συμπυκνωθεί γίνεται σάρκα, η δε σάρκα διαλύεται στην γη, έτσι **η ψυχή των ζώων είναι κάτι γήινο**, (προφανώς σε αντιδιαστολή με την ανθρώπινη που είναι ουράνια) (7-8).

Επανέρχεται ο Βασίλειος στα πτηνά και έντομα (10), τα οποία δεν αναλύθηκαν στην προηγούμενη ομιλία και αναφέρει ότι κοινό των πτηνών και των ψαριών είναι η πλεύση, η διαφορά είναι ότι τα πτηνά έχουν πόδια.

Στο 17-20 έχουμε τον **πολιτικό στοχασμό** του Μ. Βασιλείου που δεν νομίζω ότι μας εκπλήσσει. Αν και ανέλυσε διάφορα είδη πτηνών όπως αυτά που πετούν σε αγέλη με αρχηγό και αυτά που είναι σε αγέλη αλλά αυτόνομα, θεώρησε καλύτερο παράδειγμα για το πως θέλει την ανθρώπινη κοινωνία αυτή των μελισσών. “αι μέλισσαι”, λέει, “έχουν κοινήν κατοικίαν, κοινήν πτήσιν, και όλαι μίαν εργασίαν και το σπουδαιότερον ότι εκτελούν τα έργα των υπό την ηγεσίαν κάποιου βασιλέως... Και ο βασιλεύς αυτών δεν προέρχεται από εκλογάς, διότι πολλάκις η ακρισία του λαού ανεβάζει στην εξουσία ν τον χειρότερον που υπάρχει. Ούτε λαμβάνει την εξουσίαν με κλήρον· διότι η συντηχία των κλήρων είναι κάτι που δεν κατευθύνεται από το λογικόν (από τον Θεό ίσως;), και πολλάκις παραδίδουν την εξουσίαν εις τον τελευταίον όλων. Ούτε κάθεται στον βασιλικόν θρόνον επειδή είναι υιός βασιλέως, διότι και αυτοί ως επί το πλείστον γίνονται αμόρφωτοι και ανίδεοι...αλλά έχει...πρωτείον από φυσικού του, εφόσον διαφέρει στο μέγεθος και εις το σχήμα και εις τον πράον χαρακτήρα...”(17-8).

Η πρόνοια του Θεού για τα ζώα είναι πασιφανής κατά τον Μ.Β. όπως από το παράδειγμα της αλκυόνας που θέλει επτά ημέρες για να κλωσήσει τα αυγά της και

ο γενναιόδωρος Θεός τις έδωσε άλλες επτά για να τα αναθρέψει, για τον λόγο αυτό λέει ο Βασίλειος: οι μέρες αυτές του χειμώνα ονομάζονται αλκυονίδες. Και συνεχίζει λέγοντας στους ακροατές του “Και ποιόν από τα παράδοξα δεν έγινε διασε, που είσαι κατ’ εικόνα του Θεού, όταν και δι’ ένα πουλί τόσο μικρόν συγκρατείται η μεγάλη και φοβερά θάλασσα, και λαμβάνη διαταγήν να γαληνεύη εις το μέσον του χειμώνος” (26-7).

Φυσικά την θέση τους έχουν και εδώ οι ανακρίβειες. Ο αετός γεννάει δύο μικρά και το ένα το σκοτώνει (28). Οι γύπες γεννούν αυγά γόνιμα, χωρίς συνουσία και γι’ αυτό είναι μακροβιότατοι, και συνεχίζει με το συμπέρασμα **“αν ποτέ ιδής μερικούς που ειρωνεύονται το μυστήριο της πίστεώς μας και να λέγουν ότι είναι αδύνατον και αφύσικον να γεννήση παρθένος, και η παρθενία της να φυλαχθεί ανέγγιχτος, να σκεφθής ότι αυτός που ηυδόκησε να σώση τους πιστεύοντας με την μωρίαν του κυρήγματος, προληπτικώς εδημιούργησεν απείρους φυσικάς αποδείξεις που ενισχύουν την πίστιν εις τα παράδοξα”** (31).

Άλλη μία μεταφορά κάνει με τις κάμπιες και τους σύρας (μεταξοσκώληκες) και την μεταμόρφωσή τους από κάμπια σε χρυσαλλίδα και στο ολοκληρωμένο έντομο ή πεταλούδα. Λέει λοιπόν ο Βασίλειος σχετικά με την αλλοίωση της Αναστάσεως που είπε ο Παύλος “Να ενθυμήσθε πως μεταβάλλεται το ζώον αυτό και να λαμβάνετε σαφή ιδέαν της αναστάσεως, και να μην απιστήτε εις την αλλαγήν που μετα βεβαιότητας υπόσχεται εις όλους ο Παύλος” (41).

Θ’ - Περί χερσαίων

Στην τελευταία του ομιλία ο Βασίλειος ξεκινάει μιλώντας κατά των αλληγοριστών χριστιανών που όπως λέει ο μεταφραστής θεωρούν το ύδωρ όχι ύδωρ, αλλά όπως τους καπνίσει (“πρὸς τὸ ἑαυτοῖς δοκοῦν ἔρμηνεύουσι”), και τους παραλληλίζει με του ονειροκρίτες. Επιμένει στην κατά λέξιν ερμηνεία της Γραφής, το χόρτο σημαίνει χόρτο και τα αναφερόμενα σε αυτήν τα δέχεται όπως ακριβώς λέγονται (2, 4). Επαναλαμβάνει στην συνέχεια κάποιες θεωρίες για το σχήμα της Γης και τονίζει ότι επειδή δεν έχουν καμία αξία, η Γραφή τα αποσιώπησε ως άχρηστα για μας (4).

“Εξαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κτηνῶν καὶ θηρίων καὶ ἔρπετῶν” (Γεν. 1.24).

Τονίζει την σημασία που έχει ο λόγος του Θεού όπως διατρέχει την φύση και πως ενεργεί έως να ολοκληρωθεί η διακόσμηση, και όπως η σφαίρα κυλά μέχρι να βρει

σημείο να σταματήσει, έτσι και η φύσις των όντων έλαβε την αρχική κίνηση από ένα πρόσταγμα, διατηρώντας **όμοιες και απaráλλαχτες τις αλλεπάλληλες γενιές των ειδών**, έως το τέλος. Και το εξειδικεύει (κάνοντας τελείως άκυρη την Εξέλιξη) *“Διάδοχον του ίππου κάνει το ίππον, του λέοντος τον λέοντα, του αετού τον αετόν...συντηρώντας αυτό απaráλλακτον εις τας επερχόμενας του γενεάς”* (5-6). Συνεχίζει με μια αρχαία παρανόηση ότι ακόμα και σήμερα η γη βγάζει ζωντανά ζώα όπως τζιτζίκια, μικρά πτηνά, ποντίκια, βατράχους, αρουραίους και χέλια (6-7). Επίσης μας λέει ότι το **κάθε είδους ζώο έχει συνολικά μία ψυχή**, όπως τα άλογα, διότι ένα είναι αυτό που τα χαρακτηρίζει η αλογία, και κάθε ζώο διακρίνεται απ τα διαφορετικά του γνωρίσματα (9). Συνεχίζει φυσικά τις παρανοήσεις όπως ότι η (φυτοφάγος) χελώνη τρώει οχιές (11),

Μιλάει επίσης για την αντίδραση των ζώων στον καιρό και τις εποχές και πόσο χρήσιμη μας είναι, για να κατανοήσουμε την σοφία του τεχνίτου και **δικαιολογεί κατά κάποιον τρόπο την αγραματωσιά** λέγοντας *“Δεν μας είνε ικανοποιητική δικαιολογία το ότι δεν δειδάχθημεν με γράμματα αυτά που μας ωφελούν, αφού με τον αδίδακτον νόμον της φύσεως αντιλαμβανόμεθα το ωφέλιμον... Καμμιά φαρμακευτική τέχνη και καμμιά βοτανική εμπειρία δεν επενόησε την διδασκαλίαν των οφελίμων εις τα άλογα ζώα, αλλά το κάθε ζώο εκ φύσεως ευρίσκει μόνον του την σωτηρίαν του”* (15) Χρησιμοποιεί αυτό για να δείξει ότι με την φυσική κλίση της ψυχής του άνθρωπος μπορεί να κάνει το καλό και παραλληλίζει πάλι δραστηριότητες ζώων που πρέπει να μιμηθεί ο άνθρωπος (16-19). Τι παραπάνω ρωτάει κάνουν αυτοί που κάθονται σοβαροί στα διαγράμματα (μαθηματικοί και γεωμέτρεις) και εις την άτοπον απαγωγή βρίσκουν την αλήθεια (20). Κατηγορεί στην συνέχεια αυτούς που συντρώγουν με τους βλασφημούντες τον Θεόν και συνεχίζει την αναφορά του στα ζώα, λέγοντας ότι δείγμα τις πρόνοιας του θεού, είναι ότι αυτά που τρώγονται πολύ από τον άνθρωπο πολλαπλασιάζονται περισσότερο και φέρνει σαν θετικό παράδειγμα τον λαγό και αρνητικό το λιοντάρι που γεννά μόνο ένα παιδί γιατί αυτό βγαίνοντας με τα νύχια του κατασπαράσσει την μήτρα της μητέρας του (!), κάτι αντίστοιχο αναφέρει για τις οχιές όλα αυτά μέσα στην πρόνοια του Πατρός (22). Στους ελέφαντες ο ομιλητής λέει ότι ζουν πάνω από τριακόσια χρόνια (27), ότι φοβούνται τα ποντίκια (29) (παρανοώντας τον Αιλιανό), και προσθέτει (κάτι που δεν θα χαροποιήσει τους φιλόζωους), *“Ο Θεός μας το έκανε υπόδουλον, ώστε και όταν το εκπαιδεύωμεν να μαθαίνει και όταν το κτυπούμεν να υπομένη, και μας διδάσκει έτσι ο Θεός σαφώς ότι **τα πάντα υπέταξεν ημίν**, διότι ήμεθα πλασμένοι κατ’ εικόνα του δημιουργού”* (28).

“Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον”. (Γεν 1.26).

Ο πληθυντικός δίνει ακόμα ένα έναυσμα να μιλήσει εδώ ο ομιλητής για τον Χριστό, ότι αυτός υπονοείται, κατηγορώντας τους Ιουδαίους που τον αρνούνται αλλά και αυτούς που τον θεωρούν κατώτερο από τον Πατέρα (34-40). Στο σημείο αυτό τελειώνει την ομιλία υποσχόμενος για κάποια μελλοντική συνέχεια που δεν ήρθε ποτέ.

Σχόλια στο κείμενο και συμπεράσματα

Είναι προφανές ότι ο Άγιος και εμφορούμενος από το Άγιο Πνεύμα, διδάσκαλος της Εκκλησίας “Μέγας” Βασίλειος και “προστάτης” των γραμμάτων του σύγχρονου ελληνικού κράτους, αν και μορφωμένος έχει κάνει σωρεία λαθών. Οι γνώσεις του δεν ξεπερνούν σε τίποτα μέσες γνώμες της εποχής του και μάλιστα και σε αυτές έχει κάνει λάθη ακόμα και στην αντιγραφή. Η επίκληση του στην αγραμματοσύνη (Θ.15), θα έπρεπε να μας προβληματίζει, με ποια κριτήρια και από ποιους ορίστηκε σαν προστάτης των γραμμάτων.

Σημαντικό στοιχείο που αξίζει να τονιστεί είναι ότι αρνείται κατηγορηματικά την αλληγορική σημασία των γραφών, ασχέτως αν χρησιμοποιεί πολλές περιπτώσεις τις αφηγήσεις σαν παραδείγματα για την δράση του ανθρώπου.

Επειδή θεωρεί αλάνθαστη την Γραφή, επινοεί λογικές για να την στηρίξει. Έτσι εξηγεί ότι τον Ήλιο τον έκανε στο τέλος για να μην τον λατρεύουμε. Για να δικαιολογήσει το “συναγωγήν μίαν” ανοίγει τρύπες σε όλες τις θάλασσες για να επικοινωνούν κλπ κλπ. Είναι προφανές ότι πιστεύει στην αυθεντία των κειμένων και στην καλή μαρτυρία του Μωυσή και φυσικά αυτό ήταν και το πλέον αδύνατο σημείο του. Έτσι μας εξηγεί ότι πρώτα έγινε το φως και μετά ο Ήλιος γιατί το φως είναι η ουσία ενώ ο Ήλιος ο φορέας. Φαίνεται ξεκάθαρα ότι προσπαθώντας να δικαιολογηθούν οι γραφές πάντα βρίσκεται κάτι λογικοφανές. Βέβαια σε ένα σημείο ο άγιος το παράκανε, επειδή δεν μπορούσε να αγνοήσει την Γραφή και τα αναφερόμενα στο “δεύτερο στερέωμα”, εφηύρε δική του απίθανη θεωρία για τον χωρισμό της τεράστιας ποσότητας υδάτων “πάνω και κάτω”, και καλεί τους φιλοσόφους να την δεκτούν αναγκαστικά αφού έτσι το λέει το ιερό βιβλίο.

Σημαντικό στοιχείο στον λόγο του “Μ”. Βασιλείου κοινό όμως στους χριστιανούς εκείνης της εποχής είναι η άρνηση της επιστήμης, θεωρώντας τον επιστημονικό προβληματισμό άθεο και αλληλοκατηγορούμενο. Οι επιστημονικές θεωρίες δεν έχουν καμία αξία για τον Άγιο, αυτό που έχει σημασία είναι η πίστη στο θεό που έκανε τόσα θαυμαστά πράγματα για εμάς.

Επίσης πρέπει να τονιστεί η αμεσότητα της Δημιουργίας κατά τον Βασίλειο, που δείχνει μάλιστα με εικόνες να μεγαλώνει η χλόη και να φθάνει αμέσως στο ύψος του ο έλατος ή ο κέδρος. Πολλοί απολογητές χρησιμοποιούν την έκφραση που λέει για την αρίθμηση της πρώτης ημέρας “λέμε ημέρα μία, εβδομάδα μία κλπ λέμε και αιώνας ένας, χωρίς να έχει σημασία”, θέλουν με αυτό να αναιρέσουν όλο το υπόλοιπο του κείμενο, που εκπέμπει αυτή την ταχύτητα της δημιουργίας σε κάθε σχεδόν ομιλία και να μας πείσουν ότι αναφερόταν σε αιώνες στην δημιουργία όπως μας έδειξαν η γεωλογία και η αστροφυσική.

Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να απαριθμήσουμε όλα αυτά που η Επιστήμη ανέτρεψε τόσο από την Αγ. Γραφή όσο και από τον Βασίλειο ότι δεν ισχύουν. Η θεωρία των Λεύκιππου και Δημόκριτου που ο Βασίλειος διακωμώδησε ήταν σωστή, οι χρόνοι του σύμπαντος είναι τεράστιοι και δεν μετριοούνται ούτε σε αιώνες ούτε σε χιλιετίες και φυσικά όχι “ακαριαίως, εις ελάχιστον διάστημα” όπως διατείνεται ο “Μ”. Βασίλειος. Το μέγεθος του σύμπαντος είναι όχι απλά τεράστιο αλλά ασύλληπτο για το μυαλό μας. Η δημιουργία του σύμπαντος για χατήρι και μόνο του ανθρώπου από τον θεό, δεν πείθει πλέον κανένα σκεπτόμενο. Ο Ήλιος μένει ακίνητος (αν μπορούμε να το πούμε έτσι) και η Γη κινείται γύρω από αυτόν, η Γη δημιουργήθηκε μετά τον Ήλιο και μάλιστα από τον Ήλιο. Είναι στην ουσία παιδί του Ήλιου. Οι τεράστιες ποσότητες νερού που αναφέρει ο Βασίλειος δεν μαρτυρούνται πουθενά. Η βλάστηση και τα ζώα τέλος, αναπτύχθηκαν μέσα από τις διαδικασίες της Εξέλιξης.

Θα μπορούσε κάποιος να πει ότι η Γραφή τα είπε πάρα πολύ απλοϊκά τα πράγματα, για να τα καταλάβουν οι τότε άνθρωποι. Ίσως αλλά γιατί να τα πει με λάθος σειρά εφόσον υποτίθεται ότι είναι θεϊκή;

Είναι προφανές ότι αυτά που λέει η Αγία Γραφή, ότι δηλαδή έμαθε ο Μωυσής από τον Θεό, και κατέγραψε και σχολιάζει ο άγιος της Εκκλησίας, δεν ήσαν αληθινά ούτε τότε, ούτε τώρα. Το ερώτημα είναι: αν έκανε λάθος σε αυτά, πως μπορεί κάποιος να θεωρεί ότι στα άλλα ήταν σωστός και ο “Άγιος” και οπωσδήποτε η Γραφή;

Επιστήμη - “Μ”. Βασίλειος - Αγ. Γραφή

Είναι γνωστό σε όλους ότι η κοσμολογία της Αγίας Γραφής, καθώς και οι αναλύσεις των Πατέρων της Εκκλησίας, καθόρισαν την σκέψη από τον τέταρτο αιώνα και μετά, μέχρι την Αναγέννηση. Από τον 4ο αι. η επιστημονική έρευνα σταδιακά πάγωσε (εξελίχθηκε σε ένα βαθμό στους Άραβες), οι θεοκρατικές

αντιλήψεις κυριάρχησαν και έπρεπε να περάσουν χίλια χρόνια για να αρχίσει πάλι το ανθρώπινο πνεύμα να ψάχνεται. Ο "Μ". Βασίλειος με τις αντιλήψεις του, καθόρισε την πορεία αυτή και είναι απορίας άξιο, πως θεωρείται προστάτης των γραμμάτων σε ένα σύγχρονο κράτος, που θέλει να λέγεται ελληνικό.

Η εξέλιξη της επιστήμης από την Αναγέννηση και μετά, ανέτρεπε μία μία όλες αυτές τις θεωρήσεις, ωθώντας σταδιακά αλλά σταθερά αυτές και τον φορέα τους τις γραφές, στην περιοχή του μύθου.

Η χριστιανική διανόηση αμυνόμενη χωρίστηκε στα δύο, για να μην πω καλύτερα παίζει όπως πάντα σε πολλά ταμπλό.

Από την μία δέχεται θεωρητικώς και απροθύμως την επιστήμη, λέγοντας ότι τα μηνύματα της Γραφής είναι αλληγορικά συμβολικά και όχι ιστορικά ή επιστημονικά (σε αντίθεση φυσικά με αυτά που έλεγε ο Πατέρας και Άγιος της Εκκλησίας "Μέγας" Βασίλειος, αφού θεωρούσε ότι με την αλληγορία μπορείς να λες ότι θες). Διαχωρίζουν πλήρως (λες και μπορούν) την φιλοσοφία από την θεολογία, ισχυριζόμενοι ότι δεν μπορεί να υπάρχει σχέση των δύο αυτών χώρων. Μάλιστα ψάχνουν να βρουν απομονωμένες φράσεις των Πατέρων, όπως και από το παρόν κείμενο την Εξαήμερο, για να πουν ότι ο Βασίλειος μίλησε για την Εξέλιξη, άρα δεν αντιβαίνει στην επιστήμη κλπ κλπ. Τα σημεία αυτά τα τονισμένα κόκκινα στο κείμενο, τα παρουσίασα επαρκώς και όχι αποκομμένα, οπότε ο αναγνώστης μπορεί να βγάλει τα συμπεράσματα που αξίζουν στην συνέπεια του κειμένου και του συγγραφέα.

Από την άλλη υπάρχουν οι ακραίοι -όλο και λιγότεροι, που λένε ότι η πραγματική επιστήμη δεν έχει σχέση με την Εξέλιξη ή τις άθεες συνιστώσες της Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας (περί της ηλικίας της Γης), ότι η επιστήμη συμφωνεί απόλυτα με την Αγ. Γραφή και ότι υπάρχουν εσκεμμένα λάθη τα οποία προωθούνται από λίγους άθεους επιστήμονες, με απώτερους αντιχριστιανικούς σκοπούς, να ακυρώσουν την αλήθεια των έγκυρων ιερών κειμένων, μέσα από την Νέα Τάξη.

Φυσικά οι περισσότεροι είναι αυτοί που κινούνται και στα δύο στρατόπεδα. Όσο γίνονται πιστευτοί με την παραλογία, το παίζουν φίλοι με την επιστήμη και με την ακρίβεια της Γραφής και ότι μεταξύ τους δεν διαφωνούν. Αν διαπιστώσουν ότι δεν προχωράει η θέση τους, το ρίχνουν στην πνευματικότητα της Γραφής, στα θολά μηνύματα του Ευαγγελίου και ότι τελικά όλα τα άλλα, δεν έχουν ιδιαίτερη

σημασία για τον πραγματικό χριστιανό.

Εξέλιξη

Στο θέμα της Εξέλιξης θα σταθούμε λίγο. Είδαμε ότι ο Βασίλειος δεν ξεφεύγει από την λογική της Αγ. Γραφής. Ο Θεός έφτιαξε τον κόσμο σε έξη ημέρες και την έβδομη ξεκουράστηκε. Έκτοτε ο κόσμος βδομάδα τη βδομάδα είναι σε μια συγκεκριμένη καθορισμένη επαναλαμβανόμενη τροχιά μέχρι το τέλος που είναι η Κρίση. Ότι χρειαζόταν ο άνθρωπος -αφού για τον άνθρωπο έγιναν όλα- υπήρξαν εξαρχής, τα δημιούργησε ο Θεός για να είμαστε όπως διατείνεται η Γραφή και ο "Μ". Βασίλειος, κυρίαρχοι τους. Αυτό να το προσέξουν ιδιαίτερα οι φιλόζωοι και οι οικολόγοι. **Η αντιοικολογική εξέλιξη του σύγχρονου πολιτισμού, οφείλει πολλά στην χριστιανική αυτή αντίληψη του κόσμου.**

Ένα άλλο σημείο ξεκάθαρης αντιδιαστολής του Μ. Βασιλείου με την Εξέλιξη είναι η γνώμη που έχει για την ψυχή των ζώων. Είναι ισχυρίζεται κοινή για το κάθε είδος και γήινη, σε αντίθεση με του ανθρώπου, που κατά την γνώμη του είναι ουράνια και θεϊκή, αποκλείοντας έτσι κάθε εξελικτική λογική.

Η γεωλογία, η εξέλιξη των ειδών, η βιολογία, και μερικές ακόμα επιστήμες, μας βεβαιώνουν σήμερα με σωρεία αποδείξεων, ότι ο κόσμος μας αλλάζει συνεχώς από τότε που δημιουργήθηκε η γη, και ότι δεν έχει καμία σχέση, με το στατικό κόσμο που μας παρουσιάζει ο Βασίλειος. Οι ήπειροι μετακινούνται συνεχώς η Γη μεταμορφώνεται άένα. Η ζωή από τις απλούστερες μορφές εξελίσσεται σε πολυπλοκότερες, δημιουργώντας νέα είδη, που με τη σειρά τους θα εξελιχτούν σε νέα, ή θα εξαφανιστούν, αφού δεν μπορούν να προσαρμοστούν, στο περιβάλλον τους που αλλάζει συνεχώς. Σήμερα από όλη αυτή τη προσπάθεια για επιβίωση της ζωής, παρατηρούμε στη φύση μόλις το 2% των ειδών που έχουν ζήσει στον πλανήτη στο παρελθόν, τα υπόλοιπα έχουν εξαφανιστεί. Η αστροφυσική από την άλλη μας δείχνει την βιαιότητα που υπάρχει στο σύμπαν, με τις κοσμικές καταστροφές που αυτό περιλαμβάνει. Ο στατικός, τέλειος, κόσμος των ιερών βιβλίων και του Βασιλείου, είναι άπλα ένας ακόμα, μύθος.

Επίλογος

Είδαμε σε μια σύντομη ανάλυση το έργο του Αγίου της Εκκλησίας το οποίο είναι επεικώς αφελές. Ένα ερώτημα είναι αν ο ίδιος ήταν αφελής η τόσο πιστός που δεν είχε και πολύ σημασία πως θα δικαιολογήσει την πίστη του. Τις παρανοήσεις, τις λάθος θεωρίες και τα αυθέρετα συμπεράσματα του έργου του, τα δέχονται ελάχιστοι μορφωμένοι χριστιανοί, τονίζοντας όμως, (και εδώ είναι η έσχατη

γραμμή άμυνας των απολογητών), ότι μπορεί ως επιστήμονας να μην ήταν καλός, αλλά ως θεολόγος ήταν άριστος. Μα το ερώτημα είναι μόνος του θεολογούσε ή κοσμολογούσε, ή με βάση την θεόπνευστη Αγία Γραφή και το Άγιο Πνεύμα; Αν για τα κοσμολογικά θέματα έκανε λάθη και δικές του εσφαλμένες και αυθαίρετες θεωρήσεις, γιατί στα θεολογικά ήταν σωστός. Από την άλλη η βάση του και η βάση του χριστιανισμού δεν είναι αυτό το κείμενο που κάνει ακριβώς τα ίδια λάθη, η Αγία Γραφή; Αν λέει ανακρίβειες σε θέματα κατασκευής και διάταξης του κόσμου, γιατί θεωρείται θεόπνευστο στα υπόλοιπα; Ως τότε ένα θεόπνευστο κείμενο που υποτίθεται έδωσε ο ίδιος ο Θεός, θα θεωρείται επιλεκτικά θεόπνευστο. Το τελικό ερώτημα είναι: ο χριστιανισμός που επικράτησε στην βάση αυτής της θεοπνευστίας, και επικαλείται συνέχεια αυτή τη θεοπνευστία, μήπως κορόιδεψε και κοροϊδεύει οικτρά τον κόσμο;

Φιλίστωρ

Βιβλιογραφία:

- Μεγάλου Βασιλείου, Εξαήμερος
- Μεγάλου Βασιλείου Έργα τομ 4. εποπτ. Παν.Κ. Χρήστου & Στερ.Ν Σάκκου, επιμ. Βασ. Σ. Ψευτογκας * Θ.Ν. Ζήσης, Πατερικές Εκδόσεις "Γρηγόριος ο Παλαμάς" Θεσ/νίκη 1973.